

20 anys del catàleg Autoritats UB: eina de control i serveis de valor afegit

Anna Playà (aplaya@ub.edu), Anna Rovira Jarque (arovira@ub.edu)

Unitat de Procés Tècnic.

Centre de Recursos per a l'Aprenentatge i la Investigació de la UB.

Introducció

Diuen que els números rodons cal celebrar-los especialment i aquest any en fa justament vint que la Unitat de Procés Tècnic (UPT) va començar la creació de registres d'autoritat en el catàleg bibliogràfic automatitzat de la Universitat de Barcelona (UB).

És per això que hem pensat que era un bon moment per oferir una nova imatge del catàleg Autoritats UB i per donar a conèixer altres millores incorporades recentment. També hem cregut oportú veure com ha anat evolucionant aquest catàleg des d'aquell curs 1993-1994 fins avui, quan amb més de 200.000 entrades les seves funcions han traspassat ja els límits del catàleg bibliogràfic per donar també suport a les diferents bases de dades que recullen tant els fons històrics com la producció científica més actual de la nostra institució. Aquest salt es donà ja amb la creació de la primera base de dades, la del Fons Joaquim Carreras i Artau (1999), on de seguida es veié la necessitat de normalitzar les entrades dels diferents índexs dels entorns externs al catàleg bibliogràfic segons les mateixes formes i criteris normatius que els utilitzats en el catàleg de la Biblioteca de la UB.

Actualment el catàleg Autoritats UB és la base per a la identificació i normalització dels noms d'autors, títols i autors-títols, no només en els diferents fons patrimonials, sinó també en el Dipòsit Digital de la UB (DDUB) i altres bases de dades com el RACO, Recercat, TDX, etc.

Cal destacar que el fet de disposar d'un entorn d'accés en línia que permet la consulta del catàleg d'autoritats des del mateix web del CRAI, ha fet possible la generalització del seu ús i ens ha donat la possibilitat de crear subcatàlegs, com són les bases de dades d'impressor i antics posseïdors, o d'extreure'n llistes com la de "Professors UB" que es va crear amb l'objectiu de facilitar l'accés a la producció de la comunitat docent i investigadora de la Universitat de Barcelona. Aquesta iniciativa no només permet recollir les formes variants del nom usades pels membres de la nostra comunitat universitària, sinó que també dona accés a les obres incloses en el catàleg i a la producció científica recollida en el DDUB, i enllaça a les diferents entrades que l'autor té al catàleg internacional d'autoritats VIAF, entre d'altres prestacions.

Per arribar fins aquí ha estat necessari pal·liar les problemàtiques que comporten: la utilització de diferents programaris no connectables directament entre si; així com la

divergència de continguts, ja que no sempre el catàleg bibliogràfic conté documentació que hagi motivat la creació de les autoritats necessàries en canvi en altres entorns; o la necessitat d'introduir en algunes autoritats, com poden ser les d'impressors, un tipus d'informació que no constava en altres registres d'autoritat. Cada un dels entorns (o eines d'informació) mencionats ha comportat la necessitat d'ampliar l'abast i continguts dels registres d'autoritat i establir els processos necessaris per la seva gestió.

Com s'ha arribat a aquesta situació?. Fem una mica d'història.

Evolució històrica del catàleg Autoritats UB

L'inici de la creació de registres d'autoritat en format CATMARC tal com hem comentat, es remunta al curs 1992-1993. En aquells moments el catàleg funcionava amb el programa informàtic Ariadna de la BNE (aquí anomenat Fígaro), però serà amb la introducció del nou programari VTLS l'any 1995 i l'inici de la catalogació compartida amb el CBUC, quan es comencen a crear de manera sistemàtica registres d'autoritat amb un petit equip de tres catalogadors.

S'inicia així un procés que comença amb la redacció de les Pautes per l'elaboració de registres d'autoritat de la BUB, que va permetre fer un salt important en la normalització i qualitat de les autoritats, i facilità també la incorporació de tots els catalogadors de la UPT a aquesta tasca (curs 1999-2000). A partir d'aquí es planteja l'objectiu d'accedir des del web de la Biblioteca a la consulta de les autoritats, i es comença a treballar en l'establiment dels requeriments que hauria de tenir aquest entorn i la seva relació amb l'estructura dels registres d'autoritat.

The screenshot shows the 'catàleg de les biblioteques' website. At the top, there is a search bar with 'en qu' and navigation links 'Anterior', 'Sigüiente', and 'Opcions'. The main header includes the UB logo and 'Centre de Recursos per a l'Aprenentatge i la Investigació'. Below the header, there are tabs for 'Thesaurus UB' and 'Autoritats UB'. The 'Autoritats UB' tab is active, showing a search interface for 'Catàleg d'Autoritats de Noms i Títols'. The search form includes a text input for 'Paraules o frase:', radio buttons for search criteria ('Totes les paraules', 'Qualsevol paraula', 'Frase exacta', 'Veure llista començant per'), and a 'Tipus de cerca:' dropdown menu with options like 'Paraules i títols', 'Noms de persona/títols', etc. A 'Cerca' button is at the bottom of the form. To the right, there is a sidebar with links to 'CANTIC', 'Autoridades de la Biblioteca Nacional de España', 'Library of Congress Authorities', and 'VIAF: Virtual International Authority File'. At the bottom of the page, there are logos for 'Professors UB' and 'Rectors UB' with links to 'Autoritats UB', and a note: 'Recordeu que no tots els noms tenen registre d'autoritat, per això si no trobeu el que esteu buscant, ho podeu provar al Catàleg, o pregonteu al bibliotecari.' A footer link 'Necessiteu ajuda per a cercar?' is also present.

El 2004, gràcies al treball conjunt amb l'Àrea de Tecnologies, s'aconsegueix aquest objectiu amb la creació del [catàleg Autoritats UB](#), que permet donar visibilitat als continguts dels registres i també millorar-ne la cerca, atès que en el catàleg bibliogràfic les autoritats només queden reflectides en els seus corresponents índexs a partir de les referències que inclouen però no es possible visualitzar-ne els registre ni fer-ne una cerca per paraula clau. El fet de ser una eina de consulta en línia i de lliure accés, ha propiciat que el ventall d'usuaris que hi accedeix des d'un principi, hagi anat més enllà dels propis de la UB acollint també altres professionals de la informació. Recordem que en aquell moment els catàlegs d'autoritats de les grans biblioteques nacionals no eren consultables en línia sinó d'accés local, actualitzats anualment o en períodes llargs, i per tant el [catàleg Autoritats UB](#) va ser un projecte pioner en el nostre entorn.

L'envergadura que agafà el catàleg d'autoritats i les tasques que se'n deriven va fer que es veies la necessitat de reestructurar les unitats tècniques de la UPT, per dedicar-ne una d'elles exclusivament a punts d'accés de noms i títols sota el nom d'Unitat Tècnica d'Encapçalaments (UTE). Un cop la tasca de creació de registres d'autoritat formà part de les tasques pròpies dels catalogadors de la UPT va ser possible que paulatinament la UTE es pogués dedicar tant a promoure millores internes com implicar-se en projectes externs i cooperatius de manera molt activa.

Cal fer un esment especial a la col·laboració de la Universitat de Barcelona en el Projecte CANTIC (Catàleg d'Autoritats de Noms i Títols de Catalunya) iniciat l'any 2007 sota el lideratge la Biblioteca de Catalunya i realitzat en el CCUC. La UPT del CRAI de la UB hi ha aportat, amb dades de setembre de 2013 un total de 7564 registres d'autoritat que representen un 25% de la totalitat.

Un altre del projectes cooperatius on el Catàleg d'Autoritats UB hi té un paper destacat és en la redacció de les metadades de les col·leccions digitals del CRAI a la Memòria Digital de Catalunya (MDC).

Recursos relacionats i productes creats a partir del catàleg Autoritats UB

Com ja hem comentat, des d'un principi es va veure la necessitat que els diferents recursos relacionats amb els fons gestionats pel CRAI de la UB utilitzessin com a pauta de normalització dels seus índexs les formes entrades en el catàleg bibliogràfic.

Així a més de totes les bases de dades del fons personals de la nostra institució, com poden ser el de Jordi Sabater Pi o el de Pere Bosch i Gimpera entre d'altres, el catàleg Autoritats UB s'ha utilitzat també des d'un inici per definir les entrades als índexs de diferents repositoris, com el RACO (Revistes Catalanes amb Accés Obert), el RECERCAT (Dipòsit de la Recerca de Catalunya), el TDX (Tesis Doctorals en Xarxa) i el DDUB.

El canvi de programari a Millennium, el juny de 2008, va comportar el pas del format CATMARC al MARC 21 permetent la introducció de nous camps d'informació en els registres d'autoritat. Aquesta possibilitat es veié com una oportunitat per incloure-hi informacions complementàries que per una banda permetessin donar accés a tots aquells recursos relacionats amb l'autor corresponent (ara pera ara només inclosa en les autoritats de professors de la UB en relació amb el DDUB) i d'altra deixessin constància d'aquesta relació a partir d'una sèrie de camps locals del format MARC 21 d'autoritats acordats per cada cas i que els catalogadors omplen de manera sistemàtica al crear el registre. El contingut del camp permet, si és el cas, informar quan la forma acceptada en el registre d'autoritat no coincideix amb els índex d'alguna de les bases de dades i periòdicament es poden fer les actualitzacions oportunes.

Bases de dades de Marques d'impressors i d'Antics posseïdors

Fou també amb el canvi de programa quan es fusionaren els dos catàlegs existents a la UB (Fons Modern i Fons Antic) en un d'únic.

La col·laboració amb la biblioteca de Reserva ha permès, entre moltes altres coses, enriquir el *catàleg Autoritats UB* amb informació relacionada amb els noms d'impressors i antics posseïdors del seu fons que ja s'estaven utilitzant en aquell moment per nodrir la seva pròpia base de dades de [Marques d'impressors](#).

D'entrada va ser necessari treballar en la unificació de la redacció dels punts d'accés, i s'establí unes pautes conjuntes amb Reserva per redactar de forma uniforme i coordinada els punts d'accés comuns. Els nous camps de MARC21 van permetre afegir de forma normalitzada la informació que contenien els registres d'autoritat dels impressors, i d'aquesta manera continuar mantenint la base de dades tal com estava plantejada inicialment. Des d'aquesta base de dades es té accés a les imatges de les marques d'impressors, a la informació sobre l'impressor recollida en el registre d'autoritat i també permet l'accés als registres bibliogràfics del catàleg UB dels llibres que porten la marca.

Veient els resultats obtinguts es creà, de forma paral·lela, la base de dades d'[Antics posseïdors](#) que conté les imatges de les marques de propietat que consten en les obres de la Biblioteca de Reserva, provinents majoritàriament de convents de la província de Barcelona, degut al procés de desamortització del s. XIX. Com en el cas anterior és mantinguda per la Biblioteca de Reserva.

L'ampliació de nous camps d'informació del format MARC21 d'autoritats ha comportat poder fer aquesta millora de manera

unificada i consistent, així com la possibilitat de migrar les dades a metadades Dublin Core i crear de forma quasi automàtica la col·lecció de *Marques d'impressors catalans* a la MDC.

També cal fer esment que la tasca de normalització ha permès la participació en el CERL Thesaurus (Consortium of European Research Libraries) dels registre d'autoritat d'impressors del fons de Reserva controlats des del catàleg.

Llista de Professors-UB

En la mateixa línia de crear noves eines d'informació útils a la comunitat universitària, i continuar donat valor afegit al catàleg Autoritats UB, es creà un subcatàleg o llista de professors de la Universitat, sota el nom de Professors UB.

**Professors
UB**

L'objectiu d'aquesta eina no és altre que el de tenir especial cura del personal docent i investigador d'aquesta institució, definint de forma única la seva entrada en els índexs i potenciar-ne la rellevància tot facilitant la recuperació de la producció de la comunitat docent i investigadora, així com també la seva difusió.

A partir d'aquest projecte, les autoritats d'aquesta llista esdevenen una eina per anar més enllà del propi catàleg bibliogràfic en introduir-hi nous camps d'enllaç i locals relacionats amb la base de dades DDUB, tot participant en el projecte GREC d'incorporar en el dipòsit la producció dels grups de recerca de la UB.

La incorporació en els registres d'autoritat del número d'identificació personal del GREC (Gestió de la Recerca) i la possible futura incorporació del número ORCID ajudarà encara més en la tasca de normalització de les eines de recerca i docència.

També s'ha enriquit aquest registres amb enllaços externs com per exemple al VIAF (Virtual International Authority File), a la GEC o d'altres bases de dades o llocs web pertinents

Darreres actuacions

Durant aquest darrer curs, 2012-2013 s'ha millorat el catàleg Autoritats UB pel que fa a la visualització dels caràcters especials i diacrítics. Al deixar de funcionar el catàleg amb VTLS, que tenia molt restringida l'entrada de símbols no inclosos en el teclat espanyol, la introducció de caràcters que comportaven una mala visualització en la consulta mitjançant el web del catàleg Autoritats UB, havia anat creixent en no estar suportats per la normativa de transmissió de dades del programa. A això s'hi havia sumat el gran nombre de caràcters introduïts en MARC-8, on els diacrítics no formen un sol bloc amb el símbol amb el què estan relacionats, degut principalment al fet de copiar-i-enganxar des de les autoritats de la Library of Congress. Gràcies a l'Àrea de Tecnologies de la Universitat es va aplicar la codificació UTF-8, basada en l'Unicode, per tal d'aconseguir

tant una bona visualització com una bona recuperació en l'entorn del web. Es van fer també en el catàleg les modificacions per passar els símbols detectats en MARC-8 a la proporcionada pel teclat espanyol i per l'ampliació de les taules UTF-8. Les modificacions fetes en el programa que suporta el catàleg Autoritats UB en el web, ha permès també incorporar en els registres d'autoritat les formes dels noms en altres alfabetes.

Nous reptes

Rectors UB

En aquest moment s'està treballant i ja es pot consultar a partir d'una llista específica, un nou subcatàleg format pels rectors que ha tingut la Universitat de Barcelona al llarg de la seva història (Estudi General, Universitat de Cervera, Universitat Autònoma (1933-39). Davant la perspectiva de modificacions en la normativa catalogràfica (canvi de les AACR a les RDA) i de l'adaptació del MARC21 a aquests canvis, el format ha incorporat en els registres d'autoritat nous camps de dades que permeten afegir molta més informació. Aquesta oportunitat ens ha permès redactar o refer els registres d'autoritat de cada rector amb els nous camps d'informació (dates especials, llocs i grups associats, camps d'activitat, llengua d'ús, etc.), i afegir-hi enllaços amb altres entorns d'accés obert a la xarxa. La recollida d'informació de cada rector ha estat possible gràcies al projecte iniciat per la Unitat de Projectes que, en col·laboració amb l'Arxiu Històric, inicià la tasca de recopilació de dades de cada rector amb la intenció d'introduir-les a la Viquipèdia.

Està previst que l'ús d'aquests nous camps es faci extensible a tots els registres del catàleg d'autoritats i per aquest motiu ja s'han començat a fer els passos pertinents

Al llarg de tots aquests anys el fet de tenir un catàleg d'autoritats d'accés en línia ens ha permès, a més de facilitar la cerca dels continguts inclosos en les autoritats, generar noves eines i serveis d'informació i ens ha donat la possibilitat de preveure la possible participació en projectes relacionats amb les dades d'accés obert.

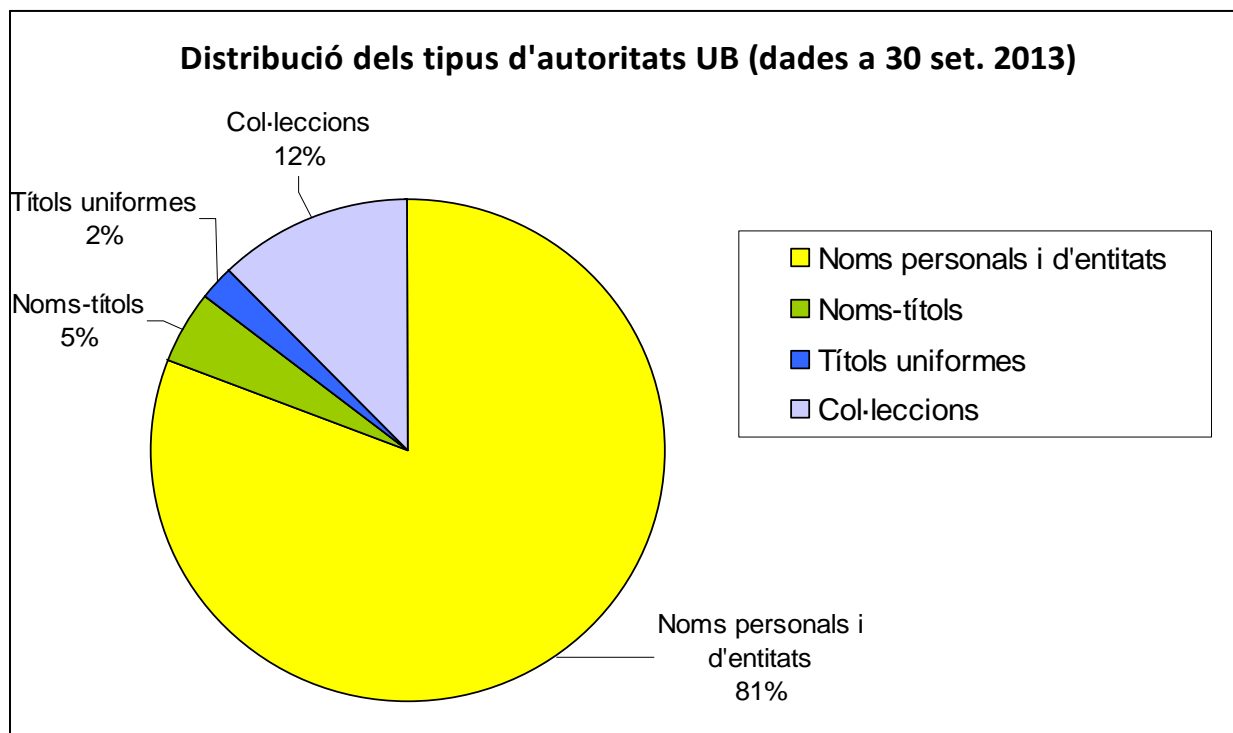
Esperem doncs poder continuar en aquesta línia d'actuació amb altres novetats com pot ser la incorporació del número ORCID en els registres d'autoritat dels Professors/Investigadors de la nostra universitat així com d'altres millores que puguem oferir als nostres usuaris.

Algunes dades estadístiques

Nombre i distribució dels registres d'autoritats UB

Nombre d'autoritats UB (dades a 30 set. 2013)

Tipus d'autoritat	
Noms personals i entitats	155096
Noms personals matèries	18870
Noms-títols	8819
Noms-títols matèries	1382
Títols uniformes	3836
Títols uniformes matèries	766
Col·leccions	26380
Total	215149

Nombre de registres en els diferents subcatàlegs d'autoritats (dades a 15 nov. 2013)

Professors UB	3367
Rectors UB	63
Impressors	2560
Posseïdors	721

Aportació catàleg CANTIC (Catàleg d'autoritats de noms i títols de Catalunya) (fins set. 2013)

28687

25 % del total

Nombre i distribució de les consultes

